

Evaluatie Rekenkamercommissie BUCH

Geachte lezer,

Voor u ligt een evaluerend verslag van de Rekenkamercommissie BUCH. Het is bestemd voor de raadsleden van de gemeenten Bergen, Castricum, Heiloo en Uitgeest, maar ook voor alle andere mogelijke belangstellenden en belanghebbenden.

Dit verslag dient niet alleen als het Jaarverslag over 2017, maar heeft ook een evaluerend karakter met het oog op het einde van de termijn van de huidige rekenkamercommissie op 21 maart 2018. Wij verantwoorden in dit verslag niet alleen wat we hebben gedaan, maar wij willen ook aanbevelingen doen voor de komende raadsperiode, als er een nieuwe rekenkamercommissie moet worden benoemd. In onderstaande presenteren wij eerst onze aanbevelingen en gaan daarna in op de ervaringen en bevindingen die voor ons de grond vormen waarop we tot deze aanbevelingen zijn gekomen.

Aanbevelingen

1. Wij bevelen de gemeenteraden aan om met een gemeenschappelijke rekenkamercommissie BUCH door te gaan. Gezamenlijke onderzoeken versterken het leereffect voor de afzonderlijke gemeenten. Gezien de samenwerking in één werkorganisatie zal ook het beleid steeds vaker gesynchroniseerd worden, wat gezamenlijke onderzoeken nog doeltreffender en doelmatiger maakt.
2. Het verdient aanbeveling om de rekenkamercommissie met één lid uit te breiden. Daarmee kan iedere gemeenteraad en gemeente een vast contactpersoon krijgen. Hierdoor komen lokale thema's makkelijker op de agenda en is de nabijheid van de commissie voor de afzonderlijke raden groter. Ook verlicht dit de huidige forse werklast binnen de commissie. Een secretaris - onderzoeker zou voor dit laatste punt ook een oplossing zijn.
3. De rol van de klankbordgroep en de taakverdeling met de afzonderlijke gemeenteraden verdient verduidelijking. Bij zowel de rekenkamercommissie als afzonderlijke raadsleden bestaat onduidelijkheid over de taakverdeling. Afstemming en opstarten van onderzoek kost nu veel tijd.
4. Bij onderzoeken over alle vier de gemeenten dient de afstemming en de hoor- en wederhoor strakker gecoördineerd te verlopen. In de eerste periode zijn de termijnen uit de verordening steeds overschreden en bleek niet elk college formeel haar zienswijze te hebben gegeven. Hierdoor hebben onderzoeken een onnodig lange doorlooptijd.
5. De ondersteuning van de rekenkamercommissie moet beter geborgd. Dat kan vanuit de griffie, of bijvoorbeeld door een secretaris-onderzoeker aan de rekenkamercommissie toe te voegen. Daarnaast verdient het aanbeveling om een jaarplanning op te stellen van belangrijke raadmomenten (zoals klankbordgroepvergaderingen). Nu is het voor de leden van de rekenkamercommissie lastig om te plannen. En plannen is wel nodig om het rekenkamercommissiewerk te kunnen doen naast baan, gezin etc.
6. De rekenkamercommissie beveelt aan in de volgende periode een doorwerkingsonderzoek te starten om na te gaan in hoeverre de overgenomen aanbevelingen ook daadwerkelijk zijn omgezet in beleid en werkprocessen.

Eerste gezamenlijke rekenkamercommissie

De huidige rekenkamercommissie was de eerste gezamenlijke rekenkamercommissie van de BUCH gemeenten. De spelregels en uitgangspunten hiervoor waren door de gemeenteraden vastgelegd in een Verordening en een Samenwerkingsovereenkomst.¹

Op basis daarvan is de eerste gezamenlijke rekenkamercommissie in januari 2016 beëdigd.

Nog vóór de beëdiging zijn wij aan de slag gegaan met het opstellen van een Reglement van Orde en van een Onderzoeksprotocol, waarin nadere bepalingen zijn vastgelegd voor onze eigen werkwijze. Deze stukken hebben we direct ter kennis gebracht van alle gemeenteraden. Vervolgens hebben we alle vier gemeenteraden bezocht om kennis te maken en om onderwerpen te inventariseren die geschikt zouden zijn voor huidig of toekomstig onderzoek.

In de afgelopen periode heeft de commissie zowel lokale (quickscan) als BUCH-overkoepelende onderzoeken gedaan. De rekenkamercommissie meent dat deze combinatie goed werkt. Door vier verschillende gemeenten met elkaar te vergelijken kunnen prestaties vergeleken worden en van 'best practices' geleerd. Door de samenwerking in één werkorganisatie en het uniformiseren van werkprocessen en beleid zullen deze onderzoeken in de toekomst nog meer waarde krijgen. Daarnaast vindt de rekenkamercommissie het waardevol om ook voldoende ruimte te geven aan lokale onderzoeken voor één gemeente (groenbeleid Castricum, archivering Bergen). In de praktijk blijken ook deze lokale onderzoeken ook lessen te bevatten voor alle vier de gemeenten/ de werkorganisatie.

Groslijst, verrichte onderzoeken

De geïnventariseerde onderwerpen hebben we op een groslijst gezet. Deze groslijst is openbaar en heeft een open karakter. Op de lijst staan onderwerpen die ons worden aangedragen, of die anderszins onder onze aandacht komen, of die we zelf interessant of nuttig achten in het licht van de doelstellingen van de Rekenkamercommissie.

In artikel 10 van de Verordening staat dat de rekenkamercommissie de onderzoeken moet spreiden over de gemeenten en over de beleidsterreinen. Dit hebben we ingevuld door het verrichten van twee grote onderzoeken die alle vier de gemeenten betroffen, én twee onderzoeken die elk op één gemeente betrekking hadden (quickscans). Daarnaast hebben we een brief gestuurd aan de colleges om op te vragen welke onderzoeken er reeds waren verricht in het kader van artikel 213a gemeentewet.

- Artikel 213 a brief
- Onderzoek naar Grondbeleid/ grondexploitatie in Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo, door bureau RIGO
- Onderzoek naar groen- en bomenbeleid in Castricum, door onderzoekers Think Public
- Onderzoek naar Burgerparticipatie, door bureau Regioplan
- Onderzoek naar Archiveringsbeleid van de gemeente Bergen, door de rekenkamercommissie zelf (onderzoeker : Sjoerd Keulen)

¹ -Verordening Gemeenschappelijke rekenkamercommissie BUCH 2015.

- Samenwerkingsovereenkomst betreffende de gemeenschappelijke rekenkamercommissie Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo 2015

In alle vier de gevallen heeft de rekenkamercommissie onderzoeksvoorstellen en doelstellingen geformuleerd en ter kennis van de raden gebracht.

Drie van deze vier onderzoeken werden uitbesteed aan een externe partij. In die gevallen richtte de rekenkamercommissie zich op het goed selecteren en aansturen van de externe onderzoeker(s). Deze werkwijze was nodig omdat geen van de drie leden van de rekenkamercommissie in de gelegenheid was om deze onderzoeken zelf te doen.

Het onderzoek naar het archiveringsbeleid van de gemeente Bergen is door één van de leden van de Rekenkamercommissie verricht. Het zelf verrichten van onderzoek door de leden was één van de criteria tijdens de sollicitatieprocedure. Het onderzoek zelf uitvoeren is goed bevallen. Het onderzoek verliep soepel en ook de aansturing binnen de rekenkamercommissie verliep goed. Daarmee is dit zeker een onderzoeksvorm die naar ons oordeel voor herhaling vatbaar is. Wel verhoogt het de werkbelasting, want het betreffende rekenkamer-commissielid is lopende het onderzoek ook belast met het andere rekenkamercommissiewerk.

Contact met gemeenteraden

Omdat de rekenkamercommissie een gezamenlijke rekenkamercommissie is, is de werkgroep 'financiële aspecten in BUCH-verband' (ook wel de Klankbordgroep genoemd) het aanspreekpunt van de rekenkamercommissie. Zowel de onderzoeksopzetten als de onderzoeksrapporten die zich over alle vier de gemeenten uitstrekten, werden hier besproken. Ook de vier afzonderlijke gemeenteraden bespraken de onderzoeksopzetten. Over de rolverdeling tussen klankbordgroep en afzonderlijke raden bestaat onduidelijkheid. Door de afstemming in vijf gremia duurt het opstarten van een onderzoek relatief lang.

Eindrapporten van onderzoeken naar vier gemeenten bespreken de afzonderlijke gemeenteraden het betreffende rapport met het eigen college, de rekenkamercommissie is hier niet bij. Deze werkwijze was in de afgelopen periode onvoldoende duidelijk uitgewerkt.

Vanwege de beperkte bezetting en tijd bleek het in de praktijk lastig om met alle gemeenteraden goed contact te houden. De wens om zowel gezamenlijke BUCH-onderzoeken te doen als lokale thema's te onderzoeken schuurt soms.

Verschillende gemeenteraadsleden wisten de rekenkamercommissie te vinden met vragen en daar zijn we blij mee. We willen ons graag open en benaderbaar opstellen en een goed antwoord geven binnen een redelijke termijn. De griffies zijn altijd betrokken/ geïnformeerd bij de contacten tussen raadsleden en de rekenkamercommissie.

Contact met de griffies

Omdat de rekenkamercommissie in deze vorm en samenstelling nieuw was, was het nog zoeken hoe de samenwerking met de griffies vorm te geven. Inmiddels zijn over allerlei praktische punten nadere afspraken gemaakt.

Bergen is de penvoerende gemeente. Dat betekent dat de griffie Bergen de rekenkamercommissie ondersteunt. In de afgelopen twee jaar heeft de rekenkamercommissie met drie verschillende griffiers in Bergen te maken gehad. Dat betekende steeds opnieuw kennis maken en werkafspraken maken. Ook hadden de verschillende griffiers verschillende opvattingen over de ondersteuning van de rekenkamercommissie. Dat leidde ertoe dat de ondersteuning waar de rekenkamercommissie aanvankelijk gebruik van maakte, bij de komst van een volgende griffier werd afgeschaft. De

discussie die daarop volgde, en de onverwachte aanpassingen waar dat toe noopte, hebben tijd gekost en hebben tot enige vertragingen in het werk van de rekenkamercommissie geleid.

Met de andere griffies waren de werkverhoudingen goed. In 2017 heeft de rekenkamercommissie een apart overleg gehad met alle vier de griffiers om de werkwijze te bespreken en nadere werkafspraken te maken. Met name aan de griffie van Castricum – die de bijeenkomsten van de klankbordgroep organiseert - heeft de rekenkamercommissie veel gehad. Wel zou het, zoals gezegd, voor de planning en afstemming handig zijn als er jaarplanningen zijn voor belangrijke vergaderingen (met name de klankbordgroep) .

Contact met ambtelijke organisatie en de colleges

In het Reglement van Orde/Onderzoeksprotocol heeft de rekenkamercommissie neergelegd dat voor elk onderzoek een startgesprek wordt gehouden. Dit is ook elke keer gelukt. Wel bleek het uiterst lastig om een dergelijk gesprek te regelen wanneer het om onderzoeken ging die alle vier de gemeenten betroffen vanwege het grote aantal deelnemers. Overigens is hierbij wel vooruitgang te zien, want bij het tweede grote onderzoek van de rekenkamercommissie (naar Burgerparticipatie) liep dit al beduidend beter dan de eerste keer, doordat er een ambtelijk projectleider was die als aanpreekpunt voor de rekenkamercommissie fungeerde en die ambtelijke partijen bij elkaar kon brengen.

Voor het overige waren er allerlei incidentele contacten. De rekenkamercommissie wil zich open en toegankelijk opstellen voor het ambtelijk apparaat, uiteraard met inachtneming van de rollen.

Met de vier colleges heeft de rekenkamercommissie in de afgelopen periode geen contact gehad.

Verloop van de hoor- en wederhoor na onderzoeken

Een concept-rapport van de rekenkamercommissie wordt altijd eerst voorgelegd aan de ambtenaren, om een check te doen op feitelijke onjuistheden en onvolledigheden. In de Verordening staat daarvoor twee weken. Na aanpassing van het rapport wordt het rapport, mét de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamercommissie, voor een bestuurlijke reactie voorgelegd aan het college/ de colleges. Daarvoor staat drie weken.

Bij de eerste onderzoeken van de rekenkamercommissie lukte het de gemeentes niet om deze termijnen te halen. Waarschijnlijk speelden onverwachtheid en onwennigheid daarbij een rol. Inmiddels lijken de partijen beter op elkaar ingespeeld. Ook is de Buch-werkorganisatie nu beter ingericht om de reacties over de vier gemeenten te coördineren. Een goede communicatie vooraf over de planning en de aanpak kunnen daarbij veel mogelijke misverstanden al op voorhand wegnemen.

Ook bij de bestuurlijke reactie zou coördinatie handig zijn. Bij het onderzoek naar grondbeleid/grondexploitatie heeft de rekenkamercommissie verwarring ervaren omtrent de verschillende bestuurlijke reacties, hetgeen ook onnodig tijd heeft gekost. Onderlinge afstemming en duidelijke communicatie zouden de rekenkamercommissie helpen om de in de verordening gestelde termijnen te halen.

Contact met de pers

Onderzoeken worden gepubliceerd met een persbericht. Op diverse momenten in het afgelopen jaar is er telefonisch contact geweest met journalisten van de lokale pers.

Contact met burgers

Diverse malen hebben burgers vragen gesteld aan de rekenkamercommissie (over lopende onderzoeken) of mogelijke onderzoeksonderwerpen aangeraden. Hierop is steeds snel door de rekenkamercommissie gereageerd en waar mogelijk zijn de burgervragen bij het onderzoek betrokken of is het onderwerp op de groslijst geplaatst.

Website

De rekenkamercommissie wil in de volgende periode graag een eigen website inrichten waar alle informatie te vinden is, rapporten kunnen worden gepubliceerd etc. We staan nu teveel 'verstopt' op de site van de gemeente Bergen en het bijwerken en actualiseren van de site is te moeilijk, omdat dit over meerdere schijven moet. Bovendien accentueert dit de onafhankelijkheid van de rekenkamercommissie beter en maakt het de commissie hopelijk ook makkelijker vindbaar voor betrokken burgers.

Interne werkwijze, omvang van de rekenkamercommissie

Al voor de beëdiging is de rekenkamercommissie begonnen met het opstellen van een Reglement van Orde en Onderzoeksprotocol.

De Rekenkamercommissie vergaderde ca 10 keer per jaar. De overige contacten verliepen via de e-mail.

Aanvankelijk werd de Rekenkamercommissie zoals gezegd ondersteund door de griffie van Bergen, maar bij de komst van een nieuwe griffier werd die ondersteuning verminderd. De Rekenkamercommissie heeft hierop zelf secretariële ondersteuning gezocht. Dat heeft geleid tot de aanstelling van een professional, die de secretariaatswerkzaamheden voor haar rekening neemt onder directe aansturing van de voorzitter. Het gaat om pure secretariaatswerkzaamheden. Voor de komende periode beveelt de rekenkamercommissie aan om meer ondersteuning te regelen, hetzij in de vorm van griffie ondersteuning, hetzij door toevoeging van een secretaris-onderzoeker.

De rekenkamercommissie heeft de bezetting van 3 personen als uiterst krap ervaren. Aangezien er – vanaf een bepaald moment – alleen ondersteuning was op het puur praktische vlak, werd al het werk verricht door de leden van de Rekenkamercommissie zelf. Het rekenkamerwerk is een nevenfunctie, dus de tijd die eraan kan worden besteed is per definitie beperkt. Bovendien kan en wil niet iedereen op elk moment dezelfde hoeveelheid tijd investeren en dan zijn er met 3 leden nauwelijks herverdelingsopties. Met een rekenkamercommissie van 4 personen is een betere verdeling van taken en werklast mogelijk. Ook kan dan gewerkt worden met een vaste contactpersoon per gemeente en per gemeenteraad. Dat is voor een rekenkamercommissie van vier gemeenten, met samen ruim boven de 100.000 inwoners, geen overbodige luxe. We bevelen de nieuwe gemeenteraden daarom aan om de rekenkamercommissie met één lid uit te breiden. De

Verordening biedt daartoe de mogelijkheid. De aan te stellen leden moeten bovendien voldoende tijd en moeite willen én kunnen inzetten voor het rekenkamercommissiewerk.

Het Budget

De Rekenkamercommissie heeft al haar taken binnen het budget kunnen uitvoeren. De overhevelingsregel (een deel van de niet bestede middelen mag worden meegenomen naar het volgend jaar) gaf flexibiliteit. De eigen kosten van de rekenkamercommissie zijn binnen de norm van de samenwerkingsovereenkomst van 30 % gebleven. De Samenwerkingsovereenkomst schrijft voor: 70% onderzoekskosten en maximaal 30% voor andere kosten.

Joke Jong

Sjoerd Keulen

Judith de Groot (vz)